

LES EPÍSTOLES DE SANT PAU, PEL PARE JOSEP Me BOVER, S. J., PROFESSOR DE SAGRADA ESCRITURA EN EL COL·LEGI DE SANT IGNASI, DE SARRIÀ

INTRODUCCIÓ (*)

Les epístoles de San Pau: conseqüent qu'estigues iniciat en los estudis bíblics, haurà comprès enseguida lo camp amplíssim de la matèria, la multitud incontable de variadíssims problemes compresos baix eixe títol o tema general. Totes les qüestions filològiques, lliteràries, llingüístiques, exegètiques, històriques, arqueològiques, teològiques, que's discutixen en les Introduccions a la Sagrada Escritura, en los Comentaris de S. Pau, en les biografies del gran Apòstol, en les Teologies bíbliques, i en molts atres llibres, tractats, articles de Revista o monografies, tant generals com particulars, totes caben dins del tema senyalat per a n'eixa Conferència. En això compendreu los apuros en que m'hai trobat de triar entremig de la varietat de temes possibles un

(*) Ans de començar, dos paraules sobre la llengua en que vaig a parlar. Lo meu gust hauria segut parlarvos en català. Pero hai pensat que preferirieu que en conte del català parlat malament, vos parlés en la meua llengua valenciana. Encara que no sé si's pot dir valenciana la llengua de Vinarós. L'etnologia de Vinarós explicarà 'l caràcter particular i únic del dialecte vinarosenc. Vinarós va ser al seu començament una colònia lleidatana capitanejada per Ramon d'Alós. Aixina 's canta en aquella trova atribuïda a mossèn Jaume Febrer:

*Entre els capitans fonch Raymundo Alós,
Que de Catalunya ab la gent baixà;
E per son servir restà en Vinarós...
Una Ala é un sep...
.....En lo escut posats*

Precisament un Ala i un Cep son l'escut de Vinarós. Aixina com del seu fundador va pendre 'l escut, va pendre també 'l nom, que primitivament era Vinar-Alós, que després per metàtesis se va canviar en Vinalarós i finalment en Vinarós. Este orige català explica per què en Vinarós se parle un dialecte tan diferent del de tots los pobles vehins. És curiós, per eixemple, que la morfologia i més encara la fonètica de Ulldecona, que està ja en Catalunya al Nord de Vinarós, sigue tan pareguda a la de Benicarló, qu'està al Sur dins de la província de Castelló; i no obstant una i atra tan diferents de la de Vinarós. I no és menos curiós que a Alcoy, que està en Alacant, se parle una llengua tan semblant a la de Vinarós. Ara que, clavada al segle XIII en mig de València, eixa llengua lleidatana va evolucionar de una manera pròpia, influïda pels pobles de la comarca i també per la mateixa suavitat del clima. Pos eixa és la llengua, mig catalana i mig valenciana, en que vos vaig a parlar de les Cartes de Sant Pau.

tema o argument particular, que d'una banda donés a conèixer lo més bé que's pugués lo que són les Epístoles de S. Pau, i d'atra banda sigués acomodat al auditori d'eixes Conferències. Exposaré en poques paraules lo criteri qu'hai seguit en la selecció del argument.

Lo primer de tot, hai descontat los arguments massa particulars, que, com a tals, no caurien bé dins del tema general, que'm s'ha proposat. Hai tingut, pos, de mantindre'm en los temes de caràcter general i comprensiu, i juntament hai cuidat d'escullirne algun que, general i tot, sigués lo més concret que's pugués i no's anés a perdre en vaguetats. Mes entremig dels temes generals n'hi han de dos classes molt diferents: uns, que podem dir *formals*, que's referixen a la forma lliterària, com són los que pertoqueu a l'autenticitat de les Epístoles Paulines, a la seua llengua, estil, estructura orgànica, etcètera; atres, que direm *reals*, que's referixen a la sustància o matèria de les Epístoles, que principalment és o històrica o doctrinal. Als temes històrics perteneixen, per eixemple, l'història de S. Pau, sobre tot la seua conversió, l'expansió missionera, la vinguda a Espanya, l'any del seu martiri, i, més en general, los orígens de l'Església primitiva, tal i com se descubriren en les cartes de l'Apòstol, l'establiment de la jerarquia eclesiàstica, lo cult llitúrgic, al que tantes vegades aludix S. Pau. Als temes doctrinals corresponen l'estudi de la Teologia de S. Pau, de les seues fonts bíbliques i profanes, de la seua gènesis i desenrotllament, de les seues relacions en los atres escrits neotestamentaris, de la seua influència en la Teologia patristica i escolàstica. D'entremig de tots eixos temes, formals i reals, històrics i doctrinals, ¿quin havia de triar? Tratatse d'un auditori no tot d'especialistes, hai cregut que'ls temes formals no serien tan interesants. Per n'això'ls hai descartat. Entremig dels reals, no savia si decidirme pels històrics o bé pels doctrinals. Los històrics son, sense cap dubte, més atractius; en canvi, els doctrinals, sobre tot tratanse de S. Pau, són molt més importants. Al fi'm s'ha ocorrit un terme mig. Donaré la preferència al estudi de la doctrina o Teologia de S. Pau; pero esta Teologia la estudiaré, no seguint categories abstractes, sinó en funció de l'història. Cabalment les fases principals del pensament de S. Pau coincidixen en los períodes històrics de les seues Epístoles. Això mos dixerà seguir lo moviment doctrinal de les Epístoles, originat i promogut pel desplegament històric dels fets. Eixa conexió de la doctrina i de l'història marca precisament la distribució de les Epístoles en quatre grups principals. Però no's prou lo conèixer l'història externa de la doctrina de S. Pau: és necessari averiguar, si és possible, la seua història interna en l'esperit del Apòstol. Això mos dóna ja la divisió de la nostra Conferència en dos parts. En la primera estudiarem l'història externa de la doctrina de S. Pau, que marca la distribució cronològica de les Epístoles. En la segona investigarem l'història interna del seu pensament, que mos donarà la síntesis de la seua Teologia.

I. — DISTRIBUCIÓ CRONOLÒGICA DE LES CARTES

No's l'orde cronològic lo que's seguix en les nostres Bibles, en lo que toca a la distribució de les 14 cartes de S. Pau: se va tindre conte sobre tot de l'importància dels destinataris i de l'extensió material de les cartes. Es comencen la sèrie les "quatre grans cartes": als Romans, la Primera i la Segona als Corintis i als Gàlates. Segueixen després les tres Epístoles dirigides respectivament als Efesis, als Filipencs i als Colossencs, i les dos escrites als Tessalonicencs. Després vénen les quatre cartes a persones particulars: dos a Timoteu, una a Tito i un altra a Filemó. Ocupa l'últim lloc, per raó de les controvèrsies que sobre la seua procedència Paulina's van promoure en l'antigó, l'Epístola als Hebreus.

Cronològicament, l'orde és diferent. Correspon el primer lloc a les dos Epístoles als Tessalonicencs, escrites mentrestant la segona missió de S. Pau cab allà l'any 51 de la nostra era. Segueixen les "quatre grans cartes", als Romans, Corintis i Gàlates, escrites mentrestant la tercera expedició apostòlica cap als anys 56 y 57. Després vénen les quatre Epístoles anomenades "de la cautivitat": les dos bessones als Colossencs i als Efesis, lo billet escrit a Filemó, que les acompanyava, i la dirigida als Filipencs. Poquet temps després de dixer en llibertat, va escriure l'Apòstol la seua magna carta als Hebreus. Cronològicament vénen detràs de totes les tres cartes anomenades "Pastorals": que són la Primera a Timoteu i la dirigida a Tito, escrites allà pels anys 65 o 66, i la Segona a Timoteu, escrita mentres l'última cautivitat del Apòstol a Roma, a les raderies del any 66 o al començament del any 67, poc de temps ans del seu martiri.

Tenim, pos, que les Epístoles de S. Pau, cronològicament considerades, se repartixen en quatre grups ben marcats. Lo primer comprèn les dos Epístoles als Tessalonicencs; lo segon les "quatre grans cartes"; lo tercer les quatre cartes "de la cautivitat" i l'Epístola als Hebreus, que immediatament les va seguir; lo quart, finalment, les tres Epístoles Pastorals. Però este orde cronològic seria de molt poc interès, si no estigués íntimament lligat en l'orige històric de les Epístoles. En efecte, eixos quatre grups o sèries de cartes són per a natros com a un eco o revelació de les quatre fases que successivament va anar prenent lo ministeri apostòlic de S. Pau, i, lo que és encara més interessant per a natros, de les diferents etapes per les que va anar passant l'història de l'Església primitiva. Dixant ara atres aspectes, sense cap dubte molt importants, pero que no és possible abarcar en una curta conferència, senyalarem tan sols lo desplegament doctrinal de l'Església apostòlica, tal i com apareix en los quatre grups de les Epístoles de

S. Pau. Aixina l'orige històric de cadaú d'eixos grupos mos farà vore cóm se va desplegant lo pensament cristià en lo seu mateix principi, posantmos davant dels ulls les preocupacions i'ls perills dels primers fiels, los formidables obstàculs que s'oposaven a la predicació evangèlica i'ls terribles adversaris que s'empenyaven en falsejar, desacreditar i arruinar de tot en tot l'ensenyança dels Apòstols.

Les dos Epístoles als Tessalonicencs que formen lo primer grupo, són les Epístoles escatològiques per excelència, és a dir, mos parlen del segon adveniment de Jesu-Crist. Los Tessalonicencs, que no estaven encara prou bé instruïts en la religió cristiana, estaven preocupats per la sort, qu'ells se figuraven desventajosa, dels fiels ja difunts, al adveniment gloriós de Crist qu'ells ademés se creien ja damunt. S. Pau respon consolant als Tessalonicencs, dientlos que, quan nostre Sinyor vingue a jusgar als vius i als morts, lo primer que farà serà ressucitar als morts, que dórmiuen en lo Sinyor; después los fiels tots, tant los ressucitats com los que entonces vixquen, seràn arrebatats damunt de núvols per anar a trobar al Sinyor, i, una vegada junts en lo Sinyor, mai més se dissipararàn d'Ell. Per lo que fa al temps i a les circumstàncies de la vinguda del Sinyor, recorda l'Apòstol als Tessalonicencs lo que ja de paraula'ls havia ensenyat: que'l dia del Sinyor vindrà com a un lladie de nit. Quan més los homens diràn: "pau i seguretat", allavons vindrà de sopte damunt d'ells la ruina. Eixes són, en poques paraules, les ensenyances de l'Apòstol en la seua primera carta. Tranquilisats ja aixina'ls Tessalonicencs de la temor sense sustància que tenien per la mala sort dels fiels ja difunts al temps de la vinguda de Crist, en canvi's van alborotar més per l'aprensió exaltada de qu'el dia del Sinyor estava a punt d'arribar. I va aplegar a tal extrem eixa morbosa fascinació apocalíptica, que no's preocupaven més, com a d'una cosa del tot inútil, per les necessitats més imprescindibles de la vida. D'aquí resultava que, donats a la perea, passaven tot lo dia rondant de casa en casa, parlant de segur de la tremenda catàstrofe que s'atançava més que de pressa. S. Pau, de temor que tenia de qu'aqueixes extravagàncies llansessen a pedre la fe i la moralitat dels seus neòfits impresionables, los escriu una segona carta, en la que'ls avisa que'l dia de'l Sinyor no estava tan prop com ells se figuraven: ans havien d'avindre dos grands crisis: l'apostasia universal i l'aparició de l'Antecrist, l'home del pecat, lo fill de la perdició, l'adversari que s'alça per damunt de tot lo que s'anomena Déu o cosa sagrada, dasta entrar en lo mateix santuari de Déu i sentar-se en lo seu trono, mostrant-se a n'ell mateix com si sigués Déu. Mentrestant, diu, ja va prenent força i desplegantse'l misteri de l'iniquitat: no més espera a que lo qu'ara'l deté, haigüe desaparegut. Quan lo camp quede lliure, allavons se manifestarà'l malvat: al qui'l Sinyor Jesús destruirà en l'halè de la seua boca i aniquilarà en

l'esplendor de la seua presència, o, per a usar los termes ja tècnics de l'Apòstol, *en l'epifania de la seua parusia*.

Si'l temps mos ho permetigués, discutiríem aquí les controvèrsies a que han donat lloc estes ensenyances de l'Apòstol: controvèrsies de tal importància, segons lo nostre paré, que vam dubtar seriament si consagraríem a n'elles tota aquesta conferència. Pero mos contentarem en formular sencillament les conclusions a les qu'ham arribat después d'un llarg i detingut estudi d'eixes dos Epístoles, comparades en totes les demás cartes de l'Apòstol, a la llum de tota l'Escritura sagrada i de tota la tradició catòlica.

En primer lloc, és fals absolutament que S. Pau en eixes Epístoles haigues ensenyat, com pretenen alguns racionalistes, que l'adveniment del Sinyor era imminent en los seus dies. Raó ha tingut la Pontificia Comissió Bíblica en condemnar aqueixa interpretació pel seu decret de 18 de juny de 1915 (Denz. 2179-2181). En segon lloc, se té qu'advertir que lo que en eixes i en atres cartes ensenya S. Pau sobre'l segon adveniment de Crist, destrueix radicalment les fantasies milenaristes, qu'ara tant s'afanen en divulgar alguns protestants, sobre tot los anomenats Adventistes del Sèptim dia. Per una atra banda, lo que tant aquí com en atres llocs ensenya S. Pau, reforça eficaçment l'opinió ja corrent entre'ls exegetes i teòlegs catòlics, de qu'els fiels que vixquen en lo moment en que vingue Jesu-Crist a jusgar lo món, seràn revestits, sense passar per la mort, de la mateixa glòria que'ls fiels ressucitats (1). Finalment, en quant al obstàcul, que per ara deté i cohibix la acció invasora del misteri d'iniquitat que va desplegant-se, creem que's poden conciliar l'opinió comú, que pensa qu'es lo principi d'autoritat informat per l'espírit cristià i contraposat a la democràcia radical, i la del P. Ferran Prat, que vol que sigue la potència angèlica capitanejada per l'arcàngel S. Miquel.

Venim ja al segon grupo de les "quatre grands cartes".

Lo que dóna unitat a n'eixe grupo, qu'és lo més desigual de tots, és la presència dels judaisants: homens de doctrina perniciosa, que, obstinats en mantindre la llei de Moisés, la barrejaven en l'Evangeli, posant així en gran perill la mateixa existència del cristianisme. No's, pos, estrany, que S. Pau, lo gran Apòstol de Jesu-Crist, s'aixequés contra n'ells. L'Epístola als Gàlates, qu'es pot dir qu'és la que dóna'l to a n'eixe grupo, mos pinta de cap a peus a n'eixos adversaris del Evangeli de S. Pau. Al vore que'l Apòstol admitia'ls gentils en l'Església sens'obligarlos a passar per la circumcisió i sens'escatimarlos cap de les prerrogatives dels cristians judeus, los judaisants van comprendre, i tenien raó, que la conducta del Apòstol era l'abolició pràctica dels privilegis d'Israel, era la destrucció de la llei. Allavons lo seu zel farisaic se va tornar en ràbia contra l'Apòstol. Lo primer de tot, combatien l'autoritat de S. Pau. "¿Quí és, dién, eixe intrús sense vocació divina, que mai ha

(1) Cf. CORNELY, in *I Cor.* 15, 51 (Parisiis, 1890, pp. 506-509).

vist ni escoltat al Sinyor, per a oposarse als Dotse, als Apòstols, qu'han rebut del mateix Sinyor l'ensenyança i la missió? ¿Qui és eixe perseguidor d'ahir per a oposarse a les columnes de l'Església, a Pere, a Juan, a Jaume'l germà del Sinyor?" — Desacreditada així la seua autoritat d'Apòstol, atacaven aubertament la seua doctrina. "Pos lo seu Èvangeli, afegien, lo qu'ell anomena'l seu Èvangeli, és una impietat. Contra la llei de Déu, contra les promeses i aliances divines, contra tota l'Escritura, gosa blasfemar eixe miserable apòstata. L'Èvangeli que destrueix la llei no's tal Èvangeli." I no contents en combatre en la seua rail mateixa l'Èvangeli de Pau, traïen d'ell les conseqüències més estrafalàries. "I lo pijor de tot és, dién finalment, que la seua doctrina és immoral i escandalosa. Treta la llei, qu'és lo únic qu'oposa una barrera als instints perversos del home, ¿què queda sinó una llibertat desenfrenada, que's llansa sense obstàculs als actes més criminals? Sense la llei que'l condena, lo pecat queda justificat." — La contradicció donava coraje a l'Apòstol. Als càrrecs que li imputaven los seus adversaris, contesta en una carta admirable, en la que revela'l temple del seu esperit, tota la foga-sitat de la seua ànima, tota la elevació dels seus pensaments. Sense baixar a ronyoseries personals, indignes del seu noble caràcter, concreta tota la seua apologia a tres punts principals. En primer lloc, defén la seua autoritat d'Apòstol de Jesu-Crist i l'orige diví del seu Èvangeli. Después demostra victoriosament la tesis fonamental del seu Èvangeli, és dir, la justificació del home per la fe viva en Jesu-Crist sense la llei de Moisès. Per fi, fa vore que'l seu Èvangeli, llun de donar llibertat a la carn la condena i conté en dos principis poderosos i altíssims de santitat: la caritat i l'esperit. Han dit que l'Èpístola als Gàlates és la "*Carta magna* de la llibertat cristiana". Admitim lo calificatiu, no'n lo sentit pervers que li han donat los protestants, sinó en lo verdader i noble sentit de la paraula. En eixa Èpístola, encarnació vivent de tot lo seu ministeri providencial, va sacudir l'Apòstol definitivament lo jou de la llei de Moisès. I en ella mos va donar com a la constitució de l'Església de Jesu-Crist, una i universal, qu'abrassa igualment als Judeus i als gentils, reduintlos a l'unitat de la fe i de l'autoritat apostòlica, és dir, a l'unitat vivent d'un sol cos, qu'és lo cos místic de Jesu-Crist (2).

Lo qu'en l'Èpístola als Gàlates és una polèmica un poc nerviosa, és en l'Èpístola als Romans un'àmpla exposició doctrinal. En això queda indicat juntament la semblança i la diferència entre les dos Èpístoles. Pero no mos contemem en aqueixa indicació vaga i general. L'importància teològica de l'Èpístola als Romans demana un'anàlisis un poc minuciosa més que sigue no més de la seua part doctrinal. Lo tema de l'Èpístola mo'l dóna l'Apòstol en l'introducció: és, com ell diu, lo seu "Èvangeli" (Rom. I, 16). L'Èvan-

(2) La doctrina de San Pau no era nova: era la que sempre havien ensenyat los "Dotse", i especialment San Pere.

geli de S. Pau no és aquí l'exposició dels primers elements o rudiments de la fe cristiana, tal i com se proposava als que desitjaven convertir-se a Crist o volien instruir-se per a'l bateig; ni és encara la més elevada teologia del cos místic de Crist, tal i com se declararà en les Epístoles de la cautivitat: entremig dels dos extrems, és aquí l'Evangelí de S. Pau l'Evangelí de la salut universal oferida de bades per Déu a tots los homens, així Judeus com gentils, que per mig de la fe en virtut de la sang redentora de Crist obtenen la justícia de Déu i la vida eterna. La justícia i la salut, que buscaven los Judeus, la virtut i la felicitat qu'ensomiaven los gentils, eren pràcticament aspiracions irrealisables, utòpiques. La filosofia i la política de Grècia i de Roma, la llei i'ls rites d'Israel, havien fracassat miserablement: Déu ara, en sa infinita misericòrdia, oferia'l mig únic i eficaç en l'Evangelí. Baix eixos dos aspectes, ètic i eudemonològic, presenta S. Pau l'Evangelí, qu'és, segons la seua enèrgica expressió, "una força de Déu ordenada a la salut i posada al alcanç de tot lo qui cregue; perquè'n ell se revela la justícia de Déu que naix de la fe" (Rom. 1, 16-17). Aqueixe és lo tema general de l'Epístola. En lo seu desplegament gradual se descubrixen tres fases progressives, que determinen les tres seccions de la part doctrinal de l'Epístola. "La justícia de Déu revelada en l'Evangelí per mig de la fe": és l'argument de la primera secció (Rom. 1-4); — "l'Evangelí com a força de Déu en orde a la salut i a la vida": és la matèria de la segona (Rom. 5-8); — "la participació dels Judeus en la salut evangèlica": és lo tema de la tercera (Rom. 9-11). En la primera's demostra'l fet de la justícia per mig de la fe, exclúides la llei natural i la mosaica; en la segona s'exposa en maravillosa amplitut i magnificència la vitalitat divina de la justícia cristiana; en la tercera, com a objecció que's solventa, 's trata del problema pavorós de la reprobació d'Israel. Lo temps no mos permetix baixar a més pormenors: encara que sols ells siguen los que podrien descubrimos los maravillosos tesors continguts en l'Epístola als Romans. Mes lo qu'ham dit ja és prou per a'l nostre objecte; pos tan sols eixe curt esquema de l'Epístola mos fa ja vore clarament que, si en ella no discutix l'Apòstol en los judaisants, a n'ells sense cap dubte té presents, quan exposa als Romans la magnificència de la seua Teologia.

També'ls judaisants, segons l'opinió que tenim per més probable, van ser los que, en gran part, si no es en tot, van donar a S. Pau l'ocasió d'escriure les dos Epístoles als Corintis. La primera, qu'és de totes les cartes de San Pau la més heterogènia, va tota ella encaminada a corregir los diferents abusos de l'Església de Corinti, qu'havien arribat a coneiximent de S. Pau, i a resoldre'ls casos de conciença o consultes qu'ls fiels d'aquella Església li van fer. Pero ja'n lo primer abús, qu'és lo que més amplament i enèrgicament reprèn S. Pau, apareixen los judaisants. Dins de la jove Església's van formar tres o quatre partits o colles, que, si no esgarraven l'unitat doctrinal

o social de l'Església de Corint, afluixaven al menos los llassos de la caritat i posaven en perill l'integritat de la fe. L'història d'eixes parcialitats pareix que va ser ésta. Al principi, naturalment, tots los fiels se reconeixien discipuls de S. Pau, lo seu primer predicador i'l seu Apòstol i pare en Crist. Mes aplega a Corint Apolo, judeu-cristià d'Alexandria, home eloqüent, d'ingeni brillant, de paraula fàcil, d'esperit ardorós, molt versat en les Sagrades Escritures, les que, segons pareix, ell exposava conforme al mètode alegòric de Filó. Lo contrast entre Apolo i San Pau no podia ser més dur. Los Corintis, com a bons Helenis, amics sempre de tot lo que fos ingeniós i harmònic. més estètics que pràctics, van quedar fascinats per la paraula d'Apolo; i molts d'ells dasta van arribar a despreciar a S. Pau, home sense apariències i sense art. Ja tenim dos partits, formats contra la voluntat dels homens, l'autoritat i'ls noms dels quals s'invocaven. Los judaisants, enemics jurats de S. Pau, no podien mancar a Corint. Abusant, com feen en atres parts, del nom i autoritat del Príncip del Apòstols, van formar un tercer partit, que's va anomenar de Cefas o Pere. Per fi, atres, part en mires no tan ronyoses, part també per cert orgull desdenyós, van voler desentendre's de totes aqueixes parcialitats, i, per no volerse afiliar a cap colla, van formar un quart partit, que's va apropiari lo nom de Crist (3). D'eixos quatre partits, lo de Pau, lo d'Apolo i'l de Crist, eren efecte no més que de llaugeresa. En canvi, 'l partit de Cefas era exòtic i entranyava viri concentrat. En realitat, la Primera Epístola als Corintis va desfer fàcilment les atres tres colles, reconciliant los fiels entr'ells i en son pare i Apòstol. Pel contrari, 'ls partidaris de Cefas, al menos los judaisants qu'eren los caps de colla, en conte de amansarse i rendirse, 's van exasperar més contra'l Apòstol. A més de calumniar la conducta de S. Pau, qu'ells calificaven de falsa i arrogant, van atacar descaradament la seua persona i'ls seus títols d'Apòstol de Jesu-Crist. Eixes indignes manobres dels judaisants van motivar la Segona Carta als Corintis, en la que San Pau se proposa dos coses: desfer les prevencions que tal vegada haguessen concebit contra n'ell alguns Corintis, i desacreditar als seus deslleals adversaris. D'aquí ve'l doble caràcter, apologètic i polèmic, de l'Epístola. Tota ella és una terrible filípica contra'ls judaisants, qu'en raó ha segut comparada al discurs *De corona* de Demòstenes.

Gràcies a l'acció i als escrits del gran Apòstol, los judaisants van anar perdent lo camp de dia en dia dasta quedar casi del tot desfets. Pero, com a successors d'ells, se van aixecar uns atres adversaris no menos perillosos; que, si no eren pròpiament judaisants, obstinats en ajuntar lo cristianisme en la lley de Moisès, no dixaven d'estar ben influenciats pel judaisme. Qui

(3) Atres autors, considerant les paraules "i jo de Crist" (1 Cor. 1, 12) com a dites per San Pau, no contenen més que tres partits.

eren eixos nous doctors, d'aon venien, quines doctrines ensenyaven, quines pràctiques imposavn, no ha conseguit encara posar-ho del tot clar la crítica moderna. Això no vol dir que les ràpides alusions, qu'a n'ells fa S. Pau, no permetixquen deduir fundadament qu'eixos nous doctors eren los precursors del gnosticisme, qu'en lo sigle sigüent havia de fer tanta destroça en lo cristianisme. En conte del sincretisme judeu-cristià dels antics judaisants, professaven un sincretisme judeu-pagà, mesclat, segons pareix, en atres elements trets del parsisme i dels misteris de Mitra: sistema de barreja i afegitons, qu'ells anomenaven pomposament "filosofia", pretenent explicar per mig d'ell lo cristianisme, principalment la persona de Jesu-Crist, la seua preexistència i la seua acció en lo món i en l'Església. Se'ls ha donat lo nom d'*essènis gnòstics*. Pero més qu'esta analisis treballosa i insegura, podràn donarnos una idea pareguda d'estos flamants filòsops los actuals teòsofs i espiritistes, dasta en les seues tendències naturistes, uns i atres moguts secretament pel judaisme.

A n'esta "vana filosofia", com ell l'anomena, oposa S. Pau la sublim Teologia de les seues Epístoles als Colossencs i als Efesis i en certa manera també de les Epístoles als Filipencs i a Filemó: que són les cartes dites de la cautivitat, i formen lo tercer grupo ans senyalat. En atres paraules: a la pretesa *ciència* contraposa l'Apòstol la qu'ell anomena *sobre-ciència*; o, usant les seus mateixes paraules casi tècniques, a la *gnosis* oposa la *epígnosis*. L'objecte preferent i, en certa manera, únic i exclusiu, d'esta ciència eminent és lo "Misteri de Crist": misteri diví, ignorat per les generacions passades, que Déu ara s'ha dignat revelar als homens i anunciarlo a tot lo món pel ministeri dels Apòstols; misteri sublim, en lo que mos descubrix la sobe- rania divina i la primacia universal de Jesu-Crist, centre i cap al mateix temps del univers, principi d'unitat i de vida, que reunix i concentra en la seua persona totes les coses, les del cel i les de la terra; misteri inefable, condensat en aquella expressió de S. Pau: "en Crist Jesús", realisat i com a concretat en l'Església, organisme divinament vivent, animat i fecundat per l'Espirit Sant, poble i família de Déu, que no coneix les diferències de races ni de condicions socials, en una paraula, cos místic de Jesu-Crist, del qui natros som membres, sent lo seu cap lo mateix Salvador, lo Fill de Déu, que en la seua sang ha borrarat totes les hostilitats, reconciliant als Judeus en los gentils, la terra en lo cel, als homens en Déu.

En conte d'una análisis, que per raó del temps, necessàriament hauria de ser molt curta, i, per n'això, no serviria més que per a minvar l'impressió que mos haurà dixat lo simple esbós del misteri de Crist, preferim transcriure'l pròleg de l'Epístola als Efesis, que, deficient i tot lliteràriament, és un himne magnífic al Pare celestial que mos ha acormullat de celestials bendicions "en Crist Jesús". Consta l'himne de tres períodes rítmics, que benbé

podem anomenar estrofes, subdividida cada una en dos parts o estrofes menors. La primera celebra la plenitud de bendicions divines, fruit de la divina elecció, i, més en particular, la nostra adopció de fills de Déu, efecte de la seua eterna predestinació.

Benit siga lo Déu i Pare de nostre Sinyor Jesu-Crist,
 qui mos ha beneit en tota bendició espiritual en los cels en Crist,
 segons mos va escollir en Ell ans de la creació del món,
 per a ser sants i immaculats en la seua presència en caritat;
 predestinantnos a l'adopció de fills seus per Jesu-Crist,
 segons lo beneplàcit de la seua voluntat,
 per a alabança de la glòria de la seua gràcia,
 en la que mos va agraciari en l'Amat (Fill seu).

La segona estrofa celebra la redenció de l'humanitat per Crist i la recapitulació de tots los homens en Crist.

En qui tenim la redenció per la seua sang, la remissió dels pecats
 segons les riqueses de la seua gràcia, de la que mos va omplir a cormull
 en tota sabiduria i intel·ligència;
 fentnos saber lo misteri de la seua voluntat,
 segons lo seu beneplàcit, que's va proposar a n'Ell,
 en orde a la seua realització en la plenitud dels temps,
 de recapitular en Crist totes les coses, les dels cels i les de la terra.

Per fi, la tercera estrofa posa davant dels ulls l'herència celestial, que Déu amanix als Judeus, qu'ans havien esperat en Crist, i als gentils, qu'ara han cregut en Crist.

En Ell: en qui ham sigut també constituïts hereus,
 havent segut predestinats segons l'ordenació
 de qui fa totes les coses segons lo consell de la seua voluntat,
 per a que siguem l'alabança de la seua glòria,
 és dir, natros, qu'ans ja havíem esperat en Crist;
 en qui també vatros, havent escoltat la paraula de la veritat,
 l'Evangeli de la nostra salut,
 i havent també cregut en ell,
 hau segut sellats en l'Espirit Sant de la promesa,
 qu'es arres de la nostra herència,
 per a la plena possessió del patrimoni, per a alabança de la seua glòria.

Com se veu, les quatre Epístoles que componen lo tercer grupo, són essencialment cristològiques. Per n'això, s'ajunta naturalment a n'este grupo l'Epístola als Hebreus, no tan sols per raó de la cronologia, com ans ham indicat, sinó també i principalment per raó de la doctrina igualment cristològica. L'importància doctrinal d'aqueixa Epístola mereix que la estudiem en certa detenció.

L'estat d'esperit dels cristians hebreus era verdaderament excepcional. No's tractava d'un perill ordinari, com eren les preocupacions escatològiques dels Tessalonicencs o les parcialitats dels Corintis: se tractava d'una crisi gravíssima, decisiva, de l'Esglesia de Palestina. En un suprem esforç, prenunci de la catastrofe suprema, lo judaisme s'empenyava en restaurar la seua nacionalitat i l'esplendor del seu cult religiós. Los judeus-cristians, que encara no s'havien despartat definitivament del judaisme oficial, no podien quedar impassibles davant d'eixe aparent renaiximent. Quan comparaven la pompa esplèndida del cult levític en la sencilleç de la naixent lliturgia cristiana, se veen dominats de certa anyorança relligiosa, que posava en perill dasta la seua fe. Anyoraven també les antigues purificacions rituals i atres observancies tradicionals. A n'aixó s'afegia la temor de represalies, en que'ls seus antics correlligionaris, en aquells moments d'exaltació fanàtica, havien de respondre a la seua defecció del judaisme.

Posats a la vora del abisme, qu'els atraia irresistiblement, necessitaven los Hebreus una ma amiga i forta qu'els aturés. Pau, qu'havia desitjat ser anatema de Crist pels seus germans segons la carn, los va allargar eixa ma salvadora. Al perill dels cristians Palestinencs i als desijos de Pau respon l'Epístola als Hebreus. La tesis de l'Epístola consta de dos afirmacions estretament relacionades. La primera i principal assenta l'eficacia santificadora del cristianisme; la segona, conseqüencia de la primera, infundix valor per a no esglaiarse de les persecucions. Per a demostrar la seua doble tesis, establí S. Pau una comparança, que facilmente se convertix en antítesis, entremig de l'antiga i de la nova aliança. Esta comparança entremig de les dos aliances, present sempre al autor de l'Epístola, es com a la base i la síntesis de tota la seu demostració: l'antiga aliança, passagera, preparatoria, imperfecta; la nova aliança, eterna, definitiva, perfecta. Pero eixe contrast entremig de les dos aliances casi be no surt a la superfície: no vol Pau ferir massa al viu los sentiments dels judeus: lo que per damunt de tot apareix radiant es la persona de Crist, *autor i consumidor de la fe*. En l'antiga aliança Deu se va comunicar al poble per mig dels àngels i de Moisés, sirvents de Deu: en la nova parla Deu als homes per mig de son Fill, incomparablement superior als àngels i a Moisés. En l'antiga aliança'ls homens se comunicaven en Deu per mig del sacerdoti d'Aaró, ineficaç i transitori: en la nova aliança's comuniquen per mig de Jesu-Crist, sacerdot únic i etern segons l'orde de

Melquisedec. En l'antiga aliança'ls dos ministeris de mediació, lo d'enviat de Deu i'l de pontífice, estaven dividits entre Moisés i Aaró: en la nova, Crist los ajunta'ls dos en la seua persona, qu'es tot junt *l'Apòstol i'l Pontífice de la nostra fe*. Pero alcança més amunt la força sintética i l'elevació teològica de l'autor. Si Crist reunix en la seua persona tota la grandesa relligiosa de la nova aliança, lo seu sacrifici a la creu condensa tota l'obra de Crist. Lo sacrifici del Pontífice etern, punt central de tota la demostració i de tota l'Epistola, es al mateix temps la clau dels dos problemes qu'en ella's desenrollen: Crist crucificat es la font primera de tota santitat i es lo model suprem de paciència en la tribulació.

Dos paraules, per fi, sobre les anomenades Epistoles Pastorals, que formen lo rader grupo.

Dos objectes principals se va proposar l'Apòstol al escriureles: proveir a la perpetuitat de l'Esglesia, establint i normalisant la jerarquia eclesiàstica, i dixar inviolablement assegurat lo depòsit de la veritat evangélica, predicada pels Apòstols. Concretantmos a n'eixe segon aspecte doctrinal, qu'es lo qu'ara més mos interessa, convé lo primer de tot coneixer quins eren los nous adversaris, les vanes ensenyances dels quals preocupaven, i no sense raó, al gran Apòstol. Eren, per la major part, si no tots, judeus o judaisants, que's donaven a n'ells mateixos lo títol de Doctors de la llei, que malmetien lo temps en questions ilegals, en fabules judaiques i en ambolics de genealogies que mai s'acabaven. S. Pau los anomena seductors, embusteros, hipòcrites, rebels, charraires, homens d'intel·ligència pervertida, incapaços d'entendre la veritat, que tenien casónigues o picó a les orelles, i que per la codicia de diners sembraven la divisió en les families i en l'Esglesia, promovien discordies i amanién cismes. Les seues doctrines, més que herejies, eren novetats tontes, que, despertant i fomentant una curiositat malsana, omplien los caps de fantasies quimériques, i donant mala gana de sentir la veritat, enflaquien la fe i disposaven a l'apostasia. En contra de totes eixes novetats perniciosas oposa S. Pau la fidelitat inviolable de mantindre la tradició: "Oh Timoteu, guarda be'l depòsit" de la fe. La revelació divina's va acabar a la mort dels Apòstols. Per n'aixó, si'n lo desenroll dels grupos anteriors hem pogut advertir algún progrés en l'ensenyança del Apòstol, en canvi en eixe grupo rader, quan l'Apòstol ja's sentia prop del terme de la seua carrera, la idea que tot ho domina és la de tradició i conservació.

Pegant ara una ullada de conjunt a l'història de les Epistoles de San Pau, trobem qu'en tots los seus períodes los adversaris implacables del Apòstol son sempre judeus o judaisants o influits pel judaisme. En lo primer grupo de cartes, si no van ser los judeus los que van despertar les aprensions apocalíptiques dels Tessalonicencs, com és molt probable, van ser ells l'ocasió de que S. Pau tingués que fugir de Tessalònica ans de rematar l'instrucció relli-

giosa dels neòfits. D'ells escriu S. Pau als mateixos Tessalonicencs estes amargues paraules: "Van matar al Sinyor Jesús i als Profetes, i mos han perseguit a natros, i no agraden a Deu, i aborrixen a tots los homens, destorbant que prediquem als gentils per a que's salven, per tal d'omplir sempre la mida dels seus pecats. I'ls ha alcançat la ira (de Déu) dasta'l fi" (I Tess. 2, 15-16). Als perseguïdors violents suceixen en lo segon grupo los judaisants descuberts, que volen sometre'ls gentils cristians al jou de la llei mosaica. Derrotats en este nou terreno, en el tercer grupo se posen la careta de filòsofs, en l'intenció de desfigurar la persona mateixa de Jesu-Crist i la seua obra redentora. Per fi, en lo quart grupo's convertixen en charraires sense sustancia, qu'en les seues quimèriques novetats volen desvirtuar i esterilisar la puresa i la força de la veritat revelada. En distints procediments i en diferents doctrines, canviant a sovint de tàctica i de careta, sempre descubrireu en ells los mateixos adversaris del Evangeli: los mateixos d'avui en dia, que, de concevòl manera que's diguen, judeus o massons, tenint com a únic objecte destruir lo catolicisme, tan pronte defensen lo materialisme ateu, com fomenten l'espiritualisme morbós dels teòsofs o espiritistes; bé atien lo foc dels odis nacionals o socials, bé proclamen lo cosmopolitisme internacional; lo mateix se'ls en dona, segons que ho demanen les circumstancies, favorir l'immoralitat més lliure, que sostindre'l puritanisme de certes sectes protestants: no reparen en mitjos ni en contradiccions, per tal de conseguir lo fi que's proposen. És indispensable, per a no errar lo cop, conèixer bé quins són los verdaters, per no dir los únics, enemics del catolicisme.

II. — LA TEOLOGIA DE SAN PAU

Dast'ara ham estudiat analíticament la part material de la doctrina de San Pau desenrotllada en les seues Epístoles: mes eixi estudi seria deficient, si no alcancessem a sintetisar tots eixos elements doctrinals. Perque la doctrina de S. Pau no's un munt informe de veritats: es un sistema doctrinal harmónicament organitzat, informat ademés per una idea fonamental, o, per a dirho millor, naxcut d'un principi generador, que mos dixa endivinar lo seu desplegament vital en l'intel·ligència de S. Pau. L'estudi i la determinació d'eixe sistema doctrinal es lo que de poc temps a n'esta banda s'anomena la Teologia de S. Pau. Pero ans de parlar de la Teologia de S. Pau, quatre paraules sobre les Teologies de S. Pau.

No incluíam baix eixa denominació les innumerables monografies que sobre determinats punts de la doctrina de S. Pau s'han escrit en estos raders decenis: parlem no més dels llibres exclusivament consagrats a estudiar lo sistema teologic del Apòstol. Tots coneixereu sense cap dubte la magnífica

Teologia de S. Pau escrita pel Pare Ferran Prat; i en ella vo'n havreu adonat de l'eruditíssima ressenya que fa'l autor de casi totes les Teologies de S. Pau escrites dasta'l dia d'avui. No vaig a reproduir aquí'l concienzós examen del Jesuita Tolosá. Crec que vos interessará més que vos comuniqué'l resultat de les meues investigacions personals.

Les Teologies de S. Pau se dividixen en dos grands grupos. Moltes d'entr'elles son preferentment analítiques, atres sintètiques. Les analítiques no fan més qu'estudiar ordenadament los principals capítuls o elements de la doctrina del Apòstol. Les sintètiques reduixen tots eixos elements a tres, quatre o cinc punts principals, procurant senyalar la seua correspondència o subordinació sistemática. Entremig de les Teologies analítiques podem citar les de Feine, Stevens, Beyschlag, Pfleiderer i Holtzmann. Una particularitat curiosa i instructiva hai descubert en l'orde o disposició adoptada en eixes Teologies. Anotant en un quadro sinóptic i comparatiu tots los capítuls en que's dividixen eixes Teologies, resulta que l'orde adoptat per totes elles es sustancialment identic. Esta coincidència entremig d'autors independents es garantia segura d'objectivitat i veritat; molt més tenint en compte que'l mateix orde apareix també a la seua manera en les Teologies sintètiques. Entremig d'estes mereixen especial menció les de Immer, Weiss, Wernle, Sabatier, Bovon i la del P. Prat, no inferior de cap modo a ninguna de les precedents. Com a mostra d'estes síntesis teològiques, citarem la del P. Prat. Reduix lo sabi autor la Teologia de S. Pau a cinc punts admirablement coordinats, o, més ben dit, subordinats. Lo primer, titulat *Prehistoria de la Redenció*, presenta lo qu'era l'humanitat sense Crist i la misericordiosa disposició del Pare celestial en orde a la salut dels homens. Lo segón, *La persona del Redentor*, estudia sucessivament la preexistència eterna i divinitat de Jesu-Crist, les seues íntimes relacions dins l'augusta Trinitat i la seua encarnació. Lo tercer, *L'obra de la redenció*, que és com a'l centre o clau del sistema, parla de la missió redentora del nou Adàn, de la seua mort a la creu, verdader sacrifici i preu del nostre rescat, i finalment dels efectes immediats de la redenció. Lo quart, *Les canòls de la Redenció*, estudia la fe com a principi subjectiu de la justificació, dels sacraments com a mijos objectius de la gràcia, i de l'Església com a cos místic de Jesu-Crist i com a institució social visiblement organizada. Lo quint, finalment, titulat *Los fruits de la Redenció*, parla de la moral cristiana, individual i social, i del fi últim o novíssims, que son la mort i la resurrecció, lo jui final en lo dia del Sinyor i la consumació definitiva de les coses en lo reine etern de Deu. Com se veu, esta síntesis de la doctrina de S. Pau es al mateix temps sencilla i grandiosa, s'extén a tots los elements doctrinals i'ls harmonisa en la més estreta unitat. Lo centre d'ella l'ocupa Jesu-Crist, no tant per lo qu'es en la seua divina persona, com pel seu caracter de Redentor dels homens. D'aquí ve que la Teologia de S. Pau s'hauria d'ano-

menar Cristologia, o, millor encara, Soteriologia. Tot això's pot ja considerar com a definitivament establert. Pero en això no queden resoltes totes les qüestions. Se pot encara preguntar: ¿s'ha de considerar com igualment definitiu l'orde o'l pla adoptat i desenrotllat pel P. Prat i per altres teòlegs de S. Pau? ¿No's han descuidat en ell les fases o'ls estadis progressius que va recorre'l pensament del Apòstol, o, lo qu'es lo mateix, la seua evolució genètica? Per a ferse càrrec de l'alcanç d'eixes preguntes i preparar la resposta o solució, notarem qu'entremig de les Teologies de S. Pau n'hi ha una principalment, la d'A. Sabatier, qu'estudia la Teologia de S. Pau precisament desde'l punt de vista de la seua gènesis. Si comparem eixa Teologia en la del P. Prat, pronte vorem que'l orde del P. Prat és més bé sistemàtic, mentres que'l de Sabatier es propiament genètic. Lo principi generador de la Teologia Paulina es per a Sabatier, Crist. Este principi vital se desenrolla progressivament en tres fases, o, segons ell diu, en tres esferes: psicològica, social o històrica i metafísica. Ascoltem com explica'l mateix Sabatier l'evolució del pensament de S. Pau. "Lo seu pensament, diu, ha seguit sempre a la seua experiència religiosa... Naixent en l'esfera individual, s'ha alçat, per via de generalisació, a l'esfera social i històrica; i, com tirava en un incessant esforç cap a l'unitat i'ls primers principis, ha arribat per fi a desplegar-se en l'esfera metafísica. En eixe progrés ascendent i en eixe aixamplament constant és aon se l'ha de sorprendre... Tancat, al escomençament, dins de l'antítesis violenta de la llei i de la fe, lo pensament de S. Pau, aixina com anava desplegant-se, aspirava instintivament a sobrepassarla. En l'esfera psicològica es, en efecte, aon trobem expressada de la manera més vigorosa eixa oposició radical entre la gràcia i les obres, entre la carn i l'espírit, entre l'esclavitut i la llibertat. En l'esfera històrica i social l'antítesis s'aixampla i's transforma: es lo contrast entre l'antiga i la nova aliança, entr'Adan i Crist, entre'ls temps de la tutela i'ls temps de la lliberació... Finalment, en l'esfera metafísica tot dualisme 's borra. En la noció suprema de Déu se concilien d'una manera absoluta totes les oposicions i desapareixen totes les diferències. L'última paraula de la Teologia de S. Pau es: *Deu tot en tots*. — Aixina naix i creix eix'abre magnífic del pensament de Pau, qu'afona les rails en lo terreny de la consciència cristiana i estén les rames dasta alcançar lo cel" (*L'Apòstre Paul*, Paris, 1912, pl. 295-297.)

Com se veu, lo desenrotllament subjectiviste i sentimental de Sabatier se diferencia radicalment del desenrollament objectiu i racional del P. Prat. Lo mètode de Sabatier és més bé psicològic, lo del P. Prat dialèctic. No hi ha ara temps per a donar un jui integral sobre'l sistema de Sabatier. Fàcilment li trobaríem errors gravíssims teològics i filosòfics, i també, lo qu'ara fa més al cas, defectes no menuts tant en lo mètode adoptat com en la seua eixecució. Mes, a fi de contes, queda'n ell una cosa, qu'es independent d'eixos

errors i defectes, i es lo punt de vista genètic, del que prescindix lo P. Prat. Tornem, pos, a preguntar: ¿és possible la fusió o combinació dels dos mètodes, l'objectiu o dialèctic, i'l subjectiu, psicològic o genètic? Diré sencillament qu'hai estudiat detingudament eixe problema, de la solució del qual dependix, segons lo meu parer, el que puguem obtindre una síntesis teològica definitiva i complerta del pensament de S. Pau. No cab aquí, està clar, exposar en tota la seua amplitud eixa síntesis, i encara menos, determinar còm dins d'ella s'organisen harmònicament tots los elements variadíssims que componen la Teologia de S. Pau. Tan sols declararé dos punts, ressumint breument, lo que més amplament tinc exposat en diferents articles, publicats a *Razón y Fe* i a *Gregorianum*. Primer punt: en la Teologia de S. Pau se distingeixen marcadament dos fases o estadis, que podem anomenar elemental i superior. Segon punt: entr'eixes dos fases se pot senyalar una verdadera evolució, mig històrica i mig psicològica, o, si's vol, en part objectiva i en part subjectiva. Quatre paraules sobre cada ú d'eixos punts.

Primerament, no tots los elements que formen la variadíssima síntesis de la Teologia de S. Pau son, per a dirho aixina, uniformes i homogenis; sino que's repartixen clarament en dos grups o sèries principals. Los primers, de caràcter més elemental o inferior, s'ajunten en torn d'eixa idea fonamental: Jesu-Crist, Sinyor i Fill de Déu, fet home, és lo Redentor dels homens i, com a tal, Mijaner entremig dels homens i de Deu. Los segons, d'orde més elevat i místic, s'harmonisen i sintetisen en eix'altra idea sublim: Jesu-Crist, principi poderosíssim d'unitat i de vida, tira a n'ell, ajunta, reunit, condensa, incorpora i identifica místicament a tota l'humanitat i a tot l'univers, com a centre i cap de totes les criatures, totes les quals, los homens d'una manera més especial i estreta, formen lo cos místic de Jesu-Crist, totes "en Crist Jesús" constituïxen lo qu'hermosament s'ha anomenat lo Crist místic. Voler reduir a síntesis homogènia eixos dos grups tan heterogenis d'elements, com ho fan molts pràcticament, mos pareix qu'és desfigurar lo pensament de S. Pau, i confondre en la seua Teologia los elements genèrics i comuns a tots los escriptors inspirats del nou Testament en los elements particulars i propis de S. Pau, que són los que donen lo to característic a la seua Teologia.

I creem que'l desconeiximent pràctic d'esta diferencia radical constituïx lo principal defecte de l'obra del P. Prat. Qu'esta distinció respingue adequadament al pensament del Apòstol, mos pareix evident i innegable. Per a la demostració d'esta tesis mos remetim a lo que vam escriure ara fa quatr' anys a *Gregorianum*. Per ara no cal més que observar, com a transició al segon punt, que la primera fase del pensament de S. Pau, respon en conjunt al grup de les que's diuen les quatre grans cartes, i la segona a les Epístoles de la cautivitat.

Conforme a n'esta observació, es un fet que durant los cinc anys, més o menos, que van passar entremig d'estos dos grupos de cartes, va haver progrés i evolució al menos en la manifestació o divulgació de la doctrina de San Pau. És clar que les circumstancies històriques que van motivar esta divulgació doctrinal també van poder influir en lo pensament de S. Pau, per quant lo van obligar a concentrar cada vegada més lo seu pensament bé en Jesu-Crist Redentor bé en lo Misteri de Crist o en lo Crist místic, i en quant li van donar proporció per a precisar millor les fórmules o expressió del pensament i dasta, si's vol, los mateixos conceptes. Pero també es ben cert, d'atre cantó, que tot eixe progrés històric o extern hagués pogut realitzar-se sense que pròpiament evolucionés lo pensament intern de l'Apòstol. Queda, pos, sense resoldre's lo problema: ¿va haver evolució en lo pensament de S. Pau? I si n'hi va haver, ¿quin procés va seguir? ¿Va coincidir d'algún modo en lo progrés que's veu en los dos grupos ja senyalats d'Epístoles?

Que, en general, va haver progrés i verdadera evolució en lo pensament de S. Pau, no's pot negar. La raó és clara. Per més plena que's supose la primera revelació que va recibir de Jesu-Crist en la seua mateixa conversió, no's pot dubtar qu'els anys siguients, tant per la fonda meditació de la revelació recibida com i principalment per les noves revelacions que posteriorment va anar recibint, sobre tot en la gran revelació de qu'ell mateix parla en la seua Epístola Segona als Corintis, va anar creixent en lo coneixement cada dia més fondo, més ample, més elevat i perfecte. Pero note's ben bé qu'esta evolució qu'atribuim al coneixement del Apòstol, no te res que vore en la que li atribueixen los protestants lliberals i'ls modernistes, evolució merament naturalista, subjectiva i interna. La qu'els Teòlegs catòlics concedixen o reclamen en lo pensament de S. Pau, està determinada per un principi extern, se deu a l'acció del Èspirit diví, es fruit de la revelació de Deu.

Això posat, creem poder afirmar que'l procés evolutiu del pensament de S. Pau va seguir los mateixos passos qu'apareixen en los dos grupos de cartes qu'ham dit, encara que cronològicament lo progrés intern del pensament va ser molt anterior al de la seua manifestació externa. La raó d'això últim, és clara. En la Primera Epístola als Corintis, per eixemple, parla ja de la sabiduria que'ls perfectes posseien del Misteri de Crist i qu'ell encara no havia comunicat als de Corint, imperfectes i chiquets en la fe. Pero, al fi, encara que molt anteriorment, lo pensament del Apòstol va anar progressant en lo mateix sentit qu'apareix en los dos grupos indicats de Epístoles. Seria interessantíssim analisar particularment este progrés del pensament de S. Pau. Mos contentarem en exposar les ralles generals o directores, tal i com apareixen en lo discurs que va pronunciar a Antioquia, del qual mos n'ha conservat un extracte en l'Epístola als Gàlates. Per a la justificació de lo qu'anem

a dir mos remitim al estudi que fa prop de 10 anys vam publicar a *Razón y Fe*.

Com a base d'este procés doctrinal, mos trobem en lo problema capital de la justificació. Pau, ja ans de la seua conversió, va sentir com lo qui més, lo desig sincer, l'ànsia desficiosa de la justícia de Déu. Com ell mos ho dirà despues, buscava la justificació en la llei de Moisés: però la llei no li va donar lo que no podia donarli: la verdadera justícia. Pau se va sentir fracassat. Lo problema de la justificació resultava un enigma sense solució. Pero este fracàs entrava en les idees misericordioses de Déu, per quan disposave l'esperit del jove fariseu per a la solució inesperada que Déu anava a donar al problema per mig de la fe. Pau va creure en Jesu-Crist, que's va dignar mostràrseli: i en esta fe va trobar la justícia que no havia trobat en la llei. En la fe tenia ja Pau una base segura, no sols per a la justícia i santitat de la seua vida, sinó també per al desenrollament de la seua Teologia. La fe justifica: pero ¿per què? ¿quina conexió té la fe de Jesu-Crist en la justícia i gràcia de Déu? ¿Per què Déu otorga la justícia a la fe?

La resposta a n'este nou problema, entesa, penetrada i profundisada per Pau, marca'l primer gran pas de la seua Teologia. La fe justifica per virtut de la sang de Jesu-Crist. Entremig de la fe i la justícia, encara que no's precisa lo seu enllaç immediat, està la sang i'l sacrifici de Jesu-Crist que dona eficàcia a la fe per a obtindre la justícia, o, més ben dit, mereix de Déu la justícia per a la fe. Pero esta solució no's més que provisional. Si resol satisfactòriament lo problema de la justificació per la fe, porta dins d'ella mateixa un nou problema, la solució del qual, plena ja i definitiva, portarà al seu punt i consumarà la Teologia de S. Pau. Anem a vore com va donar San Pau este pas de gegant en la seua evolució teològica. ¿Per què la sang de Crist mereix la justícia per a la fe? L'home, ans de ser justificat per la fe, era pecador: Jesu-Crist, com diu S. Pau, no coneixia'l pecat, era la mateixa santitat. Pos ¿com podia Jesu-Crist morir per l'home, lo just pel pecador? Perquè, notemho benbé: la mort de Jesu-Crist no era simplement una paga pels nostres deutes: en això no hi hauria dificultat, pos benbé pot pagar un per un altre: sinó qu'era un càstic, una pena, un suplici. I'l càstic no sols no és just que'l patixque l'inocent pel criminal; pero ni tan sisquera és possible. Lo càstic, com a efecte de la justícia vindicativa, està esencialment dirigit a reparar l'orde de la justícia violat pel delit. I este orde violat no's pot reparar si'l càstic no cau damunt del mateix qu'ha violat la justícia. Per a ajuntar un membre trencat, és inutil aplicar los remeis a un atre membre bo. Pos ¿com podia caure damunt de Jesu-Crist lo suplici mereixcut pels nostres pecats? A bon segur que la primera vegada que S. Pau se'n va enfundar de la solució d'este problema, lo seu cor va quedar com a esglayat de tant de goig, tot desfentse en un humil reconeiximent. Jesu-Crist va poder pagar en jus-

tícia lo càstic dels nostres pecats, perquè al ferse home dins de les puríssimes entranyes de la seua divina Mare, va ajuntar, va absorbir, va identificar inefablement en la seua persona a tot lo llinaje humà. Per n'això lo mateix Apòstol, despues de dir que Jesu-Crist no coneixia'l pecat, seguix en estes paraules verdaderament asombroses: que "Déu per natros lo va fer pecat". Aixina Jesu-Crist, prenent damunt d'ell los nostres pecats, apropiant-se'ls nostres pecats, com a si foren seus, i fentse responsable d'ells, com si'ls hagués fet, va poder ser benbé castigat i pagar per n'ells la pena que natros mereixiem. I morint ell per natros i pels nostres pecats, natros junt en ell, per n'ell i en ell vam donar a Déu la satisfacció que d'atra manera no podiem donarli, vam reparar la justícia violada i, reconciliats en Déu, vam quedar en pau en la divina justícia. Ara be, ja sabem que esta inefable compenetració dels homens en Crist i junt en Crist, és l'essència mateixa del Misteri de Crist, és la base del Crist místic. I en lo Crist místic ham arribat al punt més alt de la Teologia de S. Pau.

Pero d'esta Teologia maravillosa no ham donat més que les ralles ginerals, l'esquelet descarnat. Ara, si'l temps mos ho dices, seria interessant i gustós donar color a n'estes ralles i vida a n'este esquelet. Seria també molt instructiu contemplar iluminades pel Misteri de Crist les principals veritats de la nostra fe. Més que res, l'Església i l'Eucaristia queden divinament transfigurades, quan un les considera com a realisations concretes del Crist místic. Lo mateix se podria dir de la devoció al Cor sagrat de Jesús. Com a sencilla mostra i per a acabar, contemplem uns moments la glòria que la Teologia de S. Pau irradia sobre la Verge Maria Sinyora nostra, Mijanera universal de la gràcia i Corredentora del llinaje humà. Jesu-Crist Redentor i Mijaner, lo misteri inefable del Crist místic, son les dos veritats centrals de la Teologia de S. Pau. Si mentrestant que contemplem esta doble aureola de Jesu-Crist, recordem la promesa feta a l'Éden per Déu als nostres primers pares, entendrem fàcilment que la Dona per excelència, allí profetisada, al ser associada a la persona i a l'obra del Redentor, al ser constituïda Mare de la Descendència, queda pel mateix cas proclamada com a Corredentora del llinaje humà i Mare de tots los homens en Crist Jesús. I la corredenció i la maternitat espiritual son los dos títuls principals de la seua mediació universal de totes les gràcies.